

Národní památkový ústav

Zpráva o činnosti za rok 2005

Činnost archeologického odboru NPÚ HMP v roce 2005

SAMOSTATNÝ ODBOR ARCHEOLOGIE

Základní náplní činnosti archeologického odboru pražského pracoviště Národního památkového ústavu je stále provádění záchranných archeologických výzkumů na území Prahy se speciálním zaměřením na jeho historické jádro. V roce 2005 bylo realizováno 41 záchranných výzkumů a proběhly desítky dalších záchranných akcí charakteru archeologického dohledu. Tyto aktivity pohlcují podstatnou část pracovní náplně všech jeho pracovníků, tedy archeologů, terénních techniků, dokumentátorů a pracovníků laboratoře. Z celkového počtu 21 osob (19 plných a 2 poloviční úvazky) se prováděním a zpracováním výsledků záchranných výzkumů zabývá 20 stálých zaměstnanců, ve vrcholící výkopové sezóně k nim přibývají desítky brigádníků, které podle potřeby na jednotlivé výzkumy dodává firma Ivana Urbánková a firma Prospecto. Z prováděných výzkumů je třeba vyzdvihnout výzkum na staveništi bytového areálu v ulici Na Slupi na Novém Městě pražském s významnými nálezy raně středověkého osídlení a s objevem keltského a slovanského pohřebiště, dokončení výzkumu rotundy sv. Václava v areálu Matematicko-fyzikální fakulty na Malostranském náměstí a další etapu výzkumu na staveništi hotelu Karmelitská. Ve fázi postupného zpracovávání je výzkum v kasárnách Jiřího z Poděbrad na Náměstí Republiky. Pokračovaly i další výkopové akce související s výstavbou kolektorů na Novém Městě pražském.

Zvláštní agendu v rámci odboru má na starosti PhDr. Zdeněk Lochmann. Jeho hlavní pracovní náplní je zpracovávání archeologických partií odborných vyjádření NPÚ HMP. Je samozřejmé, že mu v rozhodování o nutnostech záchranných výzkumů podle svých zkušeností pomáhají všichni odborní pracovníci oddělení. PhDr. Zdeněk Lochmann byl rovněž pověřen shromažďováním a kompletováním údajů z oznámení o zahájení archeologických výzkumů a zpráv o jejich výsledcích na územích prohlášených za kulturní památku, památkovou rezervaci nebo památkovou zónu pro potřeby centrální databáze.

Přes značné vytížení v terénu považují archeologové za nezbytnou součást své práce nových poznatků i jejich vyhodnocování v rámci rozsáhlejších projektů, často ve spolupráci s odborníky z jiných institucí. Vzhledem k tomu, že archeologický výzkum přináší jako jedna z mála historických disciplin stále ještě nové prameny k poznání zejména nejstarších etap vývoje Prahy, je to jediný možný postup.

Archeologický odbor uspořádal ve dnech 20. – 22. října 2005 v prostorách paláce pánů z Kunštátu a Poděbrad výstavu Čtyřicet let v podzemí. V rámci dnů památkové péče pro veřejnost byla představena činnost archeologického odboru za dobu 40 let jeho existence. Výstavu během 21. a 22. října navštívilo cca 1300 návštěvníků a setkala se s velkým zájmem a živým ohlasem. Z těchto důvodů byla zpracována do podoby menší brožurky, kterou se prezentuje činnost jednoho z oddělení našeho ústavu. Velkému zájmu se těšila i prohlídka románských partií paláce, pro veřejnost poslední před rekonstrukcí objektu.

Archeologické oddělení NPÚ HMP distribuovalo i v roce 2005 pro Prahu finanční prostředky z Programu podpory záchranných archeologických výzkumů MK ČR v roce 2003 ve výši 343 719 Kč. Z toho byla určena na základě doporučení Pražské archeologické komise na

výzkum při stavbách rodinných domů v Praze 13 – Stodůlkách pro čp. 58 částka 35 902 Kč a pro čp. 43 suma 102 816 Kč. Vlastní výzkumy realizovalo Muzeum hlavního města Prahy. Částka 205 000 Kč byla věnována na digitalizaci plánové a fotografické dokumentace z výzkumu v Nerudově ulici čp. 249/III (NPÚ HMP). Na vlastním zúřadování agendy se podílelo především archeologické oddělení a ekonomický útvar.

ZÁCHRANNÉ ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY

PRAHA 1 – MALÁ STRANA

Jánská čp. 317/III – rekonstrukce domu (J. Havrda)

Karmelitská ulice čp. 387/III a Nebovidská čp. 459/III – rekonstrukce na hotel (J. Havrda a M. Tryml)

Karmelitská ulice, klášter karmelitánů u P. Marie Vítězné - rekonstrukce sklepa (J. Havrda)

Karmelitská ulice ppč. 382 – výkop pro inž. sítě před kostelem P. Marie Vítězné (J. Havrda)

Letenská ulice čp. 29–32/III – zjišťovací sondy v areálu augustiniánského kláštera (J. Čiháková a J. Havrda)

Letenská ulice – kanalizační šachty (J. Havrda)

Malostranské náměstí čp. 2/III – výzkum v interiéru rotundy sv. Václava, v místnostech přízemí a na nádvoří (J. Čiháková)

Míšeňská čp. 70/III – přestavba dvorního křídla (J. Čiháková)

Tomášská čp. 20/III – rekonstrukce domu (J. Havrda - J. Čiháková)

Valdštejská čp. 154/III – výstavba podzemních garáží pro potřeby Senátu ČR (J. Čiháková)

PRAHA 1 – STARÉ MĚSTO a JOSEFOV

Celetná ulice – rozvod plynu (Zd. Dragoun)

Dlouhá třída čp. 733/I – rekonstrukce domu (Zd. Dragoun)

Haštalská čp. 1031 – výkop anglického dvorku (Zd. Lochmann)

Konviktská ulice - obnova vodovodního řadu (M. Omelka)

Karlova čp. 153/I – prohlubování sklepa (Zd. Dragoun)

Liliová čp. 248/I – rekonstrukce domu (J. Havrda)

Martinská ulice – oprava kanalizace (M. Omelka)

Na Perštýně čp. 356/I – adaptace domu (Zd. Dragoun)

Národní třída čp. 313/I – rekonstrukce domu (Zd. Dragoun)

Národní třída čp. 1036/I novostavba domu (Zd. Dragoun)

Rybná ulice čp. 669/I - rekonstrukce domu (Zd. Dragoun)

Rytířská ulice čp. 401/I a 402/I – statické sondy před rekonstrukcí domu (Zd. Dragoun)

Náměstí Jana Palacha čp. 1/V, kanalizační šachta (Podliska)

Staroměstské náměstí čp. 604/I – částečné vybírání zásypu suterénu (Zd. Dragoun)

PRAHA 1 – NOVÉ MĚSTO

Jungmanova – oprava vodovodu (M. Selmi Wallisová)

Karlovo náměstí čp. 307/III - areál ČVUT (M. Tryml)

Lazarská – šachta v rámci budování kolektoru na Novém Městě (M. Selmi Wallisová)

Školská – šachta v rámci budování kolektoru na Novém Městě (M. Selmi Wallisová)

Vodičkova čp. 680/II – přípojka ke kolektoru na Novém Městě (M. Selmi Wallisová)

Vodičkova – před čp. 681/II havárie kanalizace v rámci budování kolektoru na Novém Městě (M. Selmi Wallisová)

Vodičkova – před čp. 696/II havárie kanalizace v rámci budování kolektoru na Novém Městě (M. Selmi Wallisová)

Vodičkova x Jungmannova – pomocná šachta v rámci budování kolektoru na Novém Městě (M. Selmi Wallisová)

PRAHA 2 – NOVÉ MĚSTO

Na Slupi ppč. 1428, 1429 – celoplošný výzkum na místě budoucího bytového komplexu (M. Selmi Wallisová)

PRAHA 4 – PODOLÍ

Pod Vyšehradem ppč. 95, výstavba bytového domu (J. Podliska)

U Podolského sanatoria čp. 3, rekonstrukce domu (J. Podliska)

PRAHA 6 – BŘEVNOV

Atletická – bytový areál Panorama Strahov (Zd. Dragoun)

PRAHA 6 – HRADČANY

Gymnázium J. Keplera (M. Tryml)

Nálezové zprávy

ČIHÁKOVÁ, J.: Praha 1 - Malá Strana, Josefská čp. 28/III, nálezová zpráva o výzkumu 21/86 NPÚ Praha. Uloženo archiv ARÚ AVČR Praha

HAVRDA, J. : Praha 1 – Malá Strana, Břetislavova čp. 304/III, 305/III, 306/III, nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu č. 19/03, NPÚ, ú.o.p. hl. m. Praze, archiv ARÚ AV ČR čj. 5443/05.

PODLISKA, J.: Praha 4 – Podolí, Pod Vyšehradem p.č. 95, nálezová zpráva o archeologickém výzkumu č. 6/05 NPÚ, ú.o.p. hl. m. Praze, archiv ARÚ AV ČR čj. 9039/05.

PODLISKA, J.: Praha 4 – Podolí, U podolského sanatoria 3/4, nálezová zpráva o archeologickém výzkumu č. 18/05 NPÚ, ú.o.p. hl. m. Praze, archiv ARÚ AV ČR čj. 9040/05.

Investorské zprávy

ČIHÁKOVÁ J. – HAVRDA J.: Zpráva o zjišťovacím archeologickém výzkumu Praha 1 – Malá Strana, Letenská ulice, čp. 29-33/III, sondy I a II.

ČIHÁKOVÁ J. – HAVRDA J. – KOVÁŘ M.: Zpráva o zjišťovacím archeologickém výzkumu v Praha 1 – Malá Strana, Letenská ulice, čp. 29-33/III, v místě plánovaného průchodu.

DRAGOUN Zd.: Zpráva o výsledcích archeologického dohledu na stavbě obytného areálu Panorama Strahov v Atletické ulici v Praze 6.

DRAGOUN Zd.: Zpráva o výsledcích záchranného archeologického výzkumu při stavebních úpravách domu čp. 669/I v Rybné ulici na Starém Městě pražském.

HAVRDA J.: Zpráva o zjišťovacím archeologickém výzkumu Praha 1 – Staré Město, Liliová ulice čp. 248/I.

OMELKA M.: Zpráva o výsledcích záchranného archeologického výzkumu při obnově vodovodních řadů v ulici Karoliny Světlé na Starém Městě pražském.

OMELKA M.: Zpráva o výsledcích archeologického dohledu při opravě kanalizace v Martinské ulici na Starém Městě pražském.

TRYML M.: Zpráva o výsledcích zjišťovacího archeologického výzkumu na dvoře areálu ČVUT na Karlově náměstí (Praha 1 – Nové Město).

TRYML M.: Zpráva o výsledcích záchranného archeologického výzkumu v areálu Gymnázia J. Keplera v Praze 6.

Archeologická památková péče

Archeologické oddělení NPÚ ú. o. p v hl. m. Praze vede centrální databázi stavebních akcí na území Prahy, při nichž by mohlo dojít k zachycení archeologických nálezů. Podmínky pro ochranu archeologických lokalit jsou součástí odborných stanovisek, která slouží jako podklad pro správní řízení orgánů státní správy (odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu HMP, Ministerstvo životního prostředí apod.). V roce 2005 bylo vydáno archeologickým odborem celkem 656 těchto stanovisek. Nezanedbatelnou součástí činnosti archeologického oddělení je informační servis pro stavebníky v otázkách, týkajících se naplňování archeologických částí zákona č. 20/1987 Sb.

Ředitel NPÚ ú. o. p v hl. m. svolává jako svůj poradní orgán Pražskou archeologickou komisi a archeologické oddělení zajišťuje její činnost. Tato komise schvaluje žádosti o přidělení finančních prostředků z Programu podpory záchranných archeologických výzkumů MK ČR. Dále komise koordinuje provádění archeologických výzkumů na území hl. m. Prahy, jmenuje koreferenty jednotlivých výzkumů a dohlíží na odbornou kvalitu jejich provedení. V roce 2005 jednala komise celkem sedmákrát.

Mezinárodní spolupráce

7. 10. 2005 - Komise na archeologickém výzkumu kostela sv. Margity v Kopčanech (Slovenská republika) – Zd. Dragoun

Prezentační činnost

21. - 22. října 2005 - výstava Čtyřicet let v podzemí. Palác pánů z Poděbrad a Kunštátu v Řetězové ulici na Starém Městě pražském v rámci Dne památkové péče pro veřejnost. Výstava připomněla 40 let činnosti archeologického oddělení Pražského památkového ústavu, dnes Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v hlavním městě Praze. Návštěva výstavy byla zároveň na delší dobu poslední příležitostí shlédnout zdejší románské prostory, které budou uzavřeny po dobu probíhající rekonstrukce objektu. Připravil a prezentoval archeologický odbor NPÚ HMP ve spolupráci s Muzeem hlavního města Prahy a antropologickým oddělením Národního muzea. Výstavu shlédlo cca 1 300 návštěvníků.

V listopadu 2005 byla zahájena výstava „Pražská pohřebiště a hřbitovy jako součást kulturního a historického dědictví i městské zeleně“. Ve spolupráci s Útvarem rozvoje hlavního města Prahy zde byl, mimo jiné, prezentován vedoucím výzkumu M. Omelkou způsob zpracování (plány, rešerše matrik, antropologie, fotodokumentace, katalogy nálezů) archeologického výzkumu hřbitova ve Šporkově ulici na Malé Straně. Současně zde byly vystaveny ukázky drobných nálezů vyzvednuté pracovníky NPÚ v rámci výzkumu. Za první dva měsíce od otevření shlédlo výstavu cca 7000 návštěvníků.

ČÁSTI SPOLEČNÉ S OSTATNÍMI

DALŠÍ ODBORNÉ ČINNOSTI PRACOVNÍKŮ

Publikační činnost

- Čiháková, Jarmila: *Sklep hrázděného domu 14. století v Nerudově ulici čp. 211 na Malé Straně*. In: Forum urbes medii aevi II, Brno 2005, 158-164
- Dragoun, Zdeněk: *Osídlení a vliv člověka na krajinu*. In: Kubíková, Jarmila – Ložek, Vojen - Špryňar, Pavel a kol.: Praha. Chráněná území ČR, svazek 12. Praha 2005, 71-79.
- Dragoun, Zdeněk – Dragoun, Michal: *K archeologickému nálezu pozůstatků písemností v domě čp. 353/I na Starém Městě pražském*, Průzkumy památek 12/1, 2005, s. 104-110.
- Dragoun, Zdeněk - Martinková, Hana: *Památky středních Čech v odborném tisku (rok 2004)*. Památky středních Čech 19/....., 2005, s.
- Dragoun, Zdeněk – Theinhardt, Markéta: *La Prague princière (IXe siècle – 1230)*. In: Theinhardt, Markéta – Benešová, Klára - Dragoun, Zdeněk – Horyna, Mojmír – Pešek, Jiří – Petrasová, Taťána – Prahel, Roman – Švácha, Rostislav: Prague. Paris 2005, 23-39.
- Martinková, Hana a kol. (archeologická periodika Dragoun, Zdeněk): *Průzkumy památek v odborném tisku za rok 2004*. Průzkumy památek 12/2, 2005, s. 214-236.
- Podliska, Jaroslav: *Výroba a zpracování železa v pražské předlokační aglomeraci (příspěvek archeologie k poznání nezemědělských aktivit 9. – 13. století)*. Praha. Univerzita Karlova, nepublikovaná disertační práce, 1 -180.
- Podliska, Jaroslav: *Náměstí Republiky, rok poté... Živá archeologie, (Re)konstrukce a experiment v archeologii 6/2005, 75 – 77*.
- Podliska, Jaroslav společně s *Krajíc, Rudolf – Sedláčková, Hedvika – Veselá, Jana: Renesanční sklo v archeologických nálezech v Čechách a na Moravě*. In: Drahotová, O. a kol.: Historie sklářské výroby v českých zemích, I. Díl, Od počátků do konce 19. století. Praha.

Pedagogická činnost

- Kurz přednášek *Archeologie středověké Prahy*, Západočeská univerzita Plzeň, katedra archeologie (garant M. Tryml, dále I. Boháčová, J. Čiháková, L. Hrdlička, B. Nechvátal, J. Podliska).
15. 12. 2005 Přednáška „*Středověký člověk očima archeologa aneb cesta do minulosti města*“, cyklus přednášek *Středověký člověk*, pořadatel Ústav českých dějin Filozofické fakulty UK v Praze – J. Podliska.
30. 4. 2005 Exkurze ZDŠ Březnice - Zbraslavský klášter a oppidum Závist – Zd. Dragoun
16. 5. 2005 Exkurze s přednáškou o rotundě sv. Václava pro studenty Katolické teologické fakulty UK – J. Čiháková
19. 5. 2005 Exkurze s přednáškou o rotundě sv. Václava pro studenty Západočeské university v Plzni – J. Čiháková
30. 8. 2005 Exkurze průvodců PIS v paláci pánů z Kunštátu a Poděbrad čp. 222/I v Řetězové ulici – Zd. Dragoun
16. 11. 2005 Den osobností na Gymnasiu Arabská – Zd. Dragoun

Účast v komisích, společnostech, vědeckých, redakčních a dalších radách

Členství v odborných komisích

Grantová komise MK ČR v oblasti ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií –
Zd. Lochmann

Komise odborníků pro opravu Karlova mostu – Zd. Dragoun

Komise na stavebně historickém výzkumu roudnického zámku – Zd. Dragoun

Komise pro posouzení záchranných výzkumů na trase hradecké dálnice – Zd. Dragoun

Komise Rady hlavního města pro památkovou péči na území hlavního města Prahy – Zd.
Dragoun, M. Zachař

Koreferentská komise záchranného archeologického výzkumu v kasárnách Jiřího z Poděbrad
na Náměstí Republiky v Praze – Zd. Dragoun – předseda, J. Čiháková, M. Tryml, J.
Podliska - členové

Koreferentská komise záchranného archeologického výzkumu na stavbě budovy ČSOB
v Radlicích – Zd. Dragoun

Podoborová komise společenských věd Grantové agentury České republiky – Zd. Dragoun

Pražská archeologická komise – Zd. Dragoun – předseda, Zd. Lochmann – tajemník

Vědecká rada ARÚ AV ČR – Zd. Dragoun

Členství v redakčních radách

Archaeologica Pragensia – Zd. Dragoun

Pražský sborník historický – Zd. Dragoun

Průzkumy památek – Zd. Dragoun

Sborník muzea středního Posázaví v Ratajích nad Sázavou a Archeologické společnosti při
ZU v Plzni – M. Kovář

Zprávy památkové péče – M. Tryml

Forum Urbes Medii Aevi – J. Podliska

Členství ve společnostech a profesních sdruženích

Archaia Praha o. p. s. – M. Tryml – člen představenstva, Zd. Lochmann - předseda dozorčí
rady

Česká archeologická společnost – J. Čiháková, Zd. Dragoun, J. Havrda, Zd. Lochmann, M.
Omelka, J. Podliska, M. Tryml, M. Selmi Wallisová

Oborová skupina pro výzkum skla při České archeologické společnosti – J. Podliska

Klub Augusta Sedláčka – Zd. Dragoun, M. Müller

Klub za starou Prahu – M. Tryml

Pražský archeologický fond, nadace na záchranu kulturního dědictví – M. Tryml – ředitel
nadace, Zd. Dragoun – revizor

Vlastivědný klub Šternberk - M. Kovář – předseda

Společnost přátel starožitností – J. Čiháková

Spolek pro záchranu hradu Vízmburku – Zd. Lochmann, předseda

Účast na seminářích a konferencích

8. – 10. 4. 2005 *Dějiny staveb* – Nečtiny – Zd. Dragoun

19. 4. 2005 *Archeologia technica* - Brno, 25. seminář o zkoumání výrobních objektů a
technologí archeologickými metodami. J. Podliska – referát Výroba a zpracování železa
v pražské předlokační aglomeraci, J. Havrda a J. Čiháková

20.4. – 22.4. 2005 *Forum urbes medii aevi IV* – Brno, mezinárodní seminář na téma
parcelace a uliční síť ve vrcholně středověkých městech Evropy, J. Podliska, J. Havrda, J.
Čiháková

- 23.- 24. 5. 2005 *Nerezidenční části raně středověkých centrálních aglomerací v Čechách a na Moravě 2005, grant GA ČR reg.č. 404/05/2671* – Vřesník u Humpolce, kolokvium spoluřešitelů projektu, J. Čiháková – J. Havrda: referát „Praha – Malá Strana. Stav a perspektivy výzkumu“.
26. 5. 2005 *konference Počítačová podpora v archeologii* – Křivoklát - J. Havrda
30. 5 - 2. 6..2005 *konference Archeologie a veřejnost, Nové Hrady* - M. Tryml
- 1.6. 2005 *Poznávání a dokumentace historických staveb* – Poděbrady – Zd. Dragoun – referát Ke vztahu archeologických výzkumů a stavebně historických průzkumů, J. Havrda – M. Rykl - M. Tryml – Výzkum bývalého kostela v domě čp. 387/III v Karmelitské ulici na Malé Straně. Ke spolupráci SHP a archeologického výzkumu.
8. - 10. 6. 2005 *XXXIII. seminář archeologů z muzeí a památkových institucí* – Třebíč - M Omelka, Zd. Lochmann
19. – 23. 9. 2005 *XXXVII. mezinárodní konference archeologie středověku* - Chrudim – Zd. Dragoun – referát Majetkové poměry na území Starého Města pražského v 11. – 13. století ve světle písemných zpráv, J. Podliska – J. Zavřel – referát K problematice identifikace archeometalurgického materiálu na příkladu raně středověké Prahy, J. Havrda a M. Tryml – referát Neznámé raně středověké opevnění jižní části pražské Malé Strany, Zd. Lochmann, M. Kovář
3. 11. 2005 *konference Archeologie v NPÚ* – Praha – Zd. Dragoun, J. Havrda, Zd. Lochmann, M. Omelka, M. Tryml – referát „Archeologie v pražském pracovišti NPÚ“, J. Podliska. M. Selmi Wallisová, J. Čiháková
8. 12. 2005 *Odborně metodický den NPÚ ú.o.p. Brno na téma Archeologie v Městských památkových rezervacích*, přednáška „Ochrana archeologického dědictví v Praze“ – J. Havrda a M. Tryml

Úkoly výzkumu a vývoje

Institucionální výzkum

MK0CEZ01F2701 – Nové prameny k raně a vrcholně středověkým dějinám Prahy. Souhrn archeologických výzkumů ve vybraných mikroregionech I. Zpracování a výpověď. (2002-2006)

Hlavní řešitel: PhDr. Jarmila Čiháková

Spoluřešitelé: PhDr. Michal Tryml, Mgr. Jan Havrda, Martin Müller, PhDr. Jaroslav Podliska Ph.D.

VZ MK 0750323303 – Odborné poznávání, vědecké hodnocení, dokumentování a evidence nemovitého kulturního dědictví, identifikace statků, které mohou být ochráněny (2005-2011)

Hlavní garant: Pavel Jerie

Úkol 307: Odborné zpracování a vědecké vyhodnocení záchranných archeologických výzkumů nemovitých kulturních památek a památkových území jako nových pramenů k dějinám území České republiky.

Řešitel: PhDr. Jarmila Čiháková

Spoluřešitelé: PhDr. František Gabriel - pracoviště 51, Mgr. Eva Kamenická – pracoviště 41, PhDr. Julie Šulcová – pracoviště 61, Mgr. Michaela Zezulová – pracoviště 81, Mgr. Michal Zezula – pracoviště 81, Mgr. Pavel Slézar – pracoviště 91, Mgr. Richard Zatloukal - pracoviště 91

Účelově dotované projekty GA ČR v roce 2005

GA ČR reg.č. 404/05/2671 – Nerezidenční části raně středověkých centrálních aglomerací v Čechách a na Moravě. (2005-2007)

Řešitel grantu: PhDr. Ivana Boháčová, Archeologický ústav AV ČR

Spoluřešitelé za NPÚ HMP: PhDr. Jarmila Čiháková, Mgr. Jan Havrda